

K 42942
1

ბიბლიოთეკის
ნიშნობა

295-212
მსკ
336

მღვთის-მშობლის

კათოლიკეთა ეკლესია

გ ა თ უ მ უ ი

K 42942
1

ფ. გიგინაძისა

თფილისი

მსწრაფლ-მბეჭდავი სტამბა არ. ქუთათელაძისა, ნიკ. ქუჩა, № 2

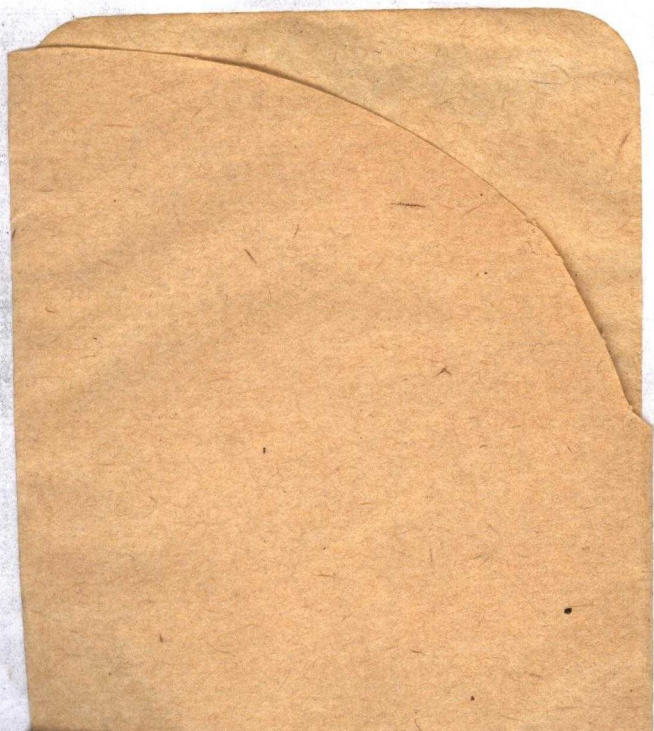
1903

26.

Handwritten text in Georgian script, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Дозволено цензурою Тифлисъ, 3 Апрелья 1903 года.

ბათუმის კათოლიკეთა ეპარქია.

XVII საუკუნის დასაწყისიდან, ოსმალეთმა მთელი დასავლეთ საქართველო სასტიკის მახვილით დაიმორჩილა. ამ დამორჩილების მეოხებით გაუქმდა და მოისპო ბევრი რამ საგვარტომო არსებობანი ქართველთა. მოისპო წეს-ჩვეულება ქართველთა და მის მაგიერ განწესდა ოსმალთა ჩვეულებანი. მოისპო ეკლესიები და ტაძრები მის მაგიერ გადღესასწაულდა ისლამი, იწყეს ჯამეების შენება. მოკლე დროის განმავლობაში ქართველთ ხსენება გახდა საგმობ ხსენებათ, ამ სამწუხარო გარემოებას ძრიელ ბევრი წარჩინებული ქართველნი ეწინააღმდეგებოდნენ, ესენი თავ-გამოდებით იღვწოდნენ ოსმალთ წინააღმდეგ და არც ერთს მხარეს ჩვენის ცხოვრებისას და საქმეებისას მათ აღვილათ არ უთმობდნენ. მთელის ქართველებისათვის დადგა დიდი განკითხვის დღე და ამიტომ ყოველს მამულისშვილს მწარეთ ადარდებდა საქართველოს უბედური მდგომარეობა და ქართველთ დამხობა, გათათრება.

ჩვენი წინაპარნი კარგათ გრძნობდნენ თავიანთ ქვეყნის წამებას და ამიტომაც იყვნენ, რომ იგინი მთელის აზიის მტრებს თავ-გამოდებითაც ებრძოდნენ. იბრძოდნენ გმირულად, მაგრამ ერთი პირი ასის წინაშე რას გააწყობდა. მტრის რიცხვს ვერ სძლეოდნენ, სხვათ შველა კი არსაიდან რა უჩნდებოდათ. მალე დადგა ქართველთ გათათრების ხანა და ქართველთა ყოველივე გარდაცვალებას ეძლეოდნენ. ამ გარდაცვალების ანუ გარდაქმნის მეოხებით ძრიელ ბევრი ქართველი ეტანჯა, ბევრი ეწამა, ბევრი იქმნა სასტიკათ გვემუღლი და წამებული ქრისტიანობის და საქართველოს გულისათვისაც, მაგრამ ყოველ მათგანს თვით უკანასკნელ განწირულების დროსაც კი არ მოსპობიათ მომავლის იმედი, მათ ყო-

ველთვის სწამდათ მომავლის იმედი, დაერდომილ მხარეში კვალად აღდგენა, სასოებდნენ, რომ ჩვენის წამებულის მამების საფლავებზედ კულანდებურათ გაიხმაურებს ქრისტიანთ ქართული ხმა, დაბნელებულს ერში კვალად დაირეკება ქრისტიანობის ნათელ-ხმოვანი ზარიო.

ქართველთ გათათრების დროდგან, ქრისტიანთ გასათათრებლათ, შესაშინებლათ და მოსაკლავად შემდეგ ადგილებში იქმნენ თავ-საკვეთი და სახრჩობელა გაკეთებული: ერთი სახრჩობელა გააკეთეს კინტრიშის ხეობაზედ, სადაც ახრჩობდნენ ქრისტიანებს და მით სპობდნენ ვინც კი არ გათათრდებოდა. მეორე სახრჩობელა და თავ-საკვეთი გააკეთეს ბათუმში, სწორედ იმ ადგილისაკენ, სადაც დღეს აღშენდა ბათუმის ქართველთ კათოლიკეთ ტაძარი, მესამე სახრჩობელა მარა-დიდთან, მეოთხე ართვინის ახლოს, ხიდთან. ასევე ახალციხის ნხარეს, არტაანს, ლივანას, შავშეთს. თითქმის ყველა ადგილებში, სადაც კი ოსმაღეთმა ფეხი შესდგა და დაიჭირა. რაც ამ თავსაკვეთ და სახრჩობელების წინაშე ქართველთ სისხლი დაღვრილა, ყველა მისგან დიდი ტბა შესდგებოდა და აწვრა რომ იქმნეს, ვგონებ ოცდა ოთხს ტომში ვერ მოთავსდეს. მისი ანუსხვა ჩვენგან შეუძლებელიც არის, ხოლო იმას კი ვიტყვით, რომ ბათუმიდამ მთელს დასავლეთ-საჩხრეთ საქართველოს საზღვრებამდე არ მოიპოვება არც ერთი მტკაველი მიწა, რომ მასზედ ქართველთ წამებულთ სისხლი არ იქმნეს დაღვრილი და ამ სისხლით შეზელილი არ იყოს ჩვენი მიწა მამული, ერთი სიტყვით ამ კუთხის ყოველს გოჯს მიწასაც კი აქვს თავის დიდი მნიშვნელობა, იგი მოწამეა ქართველთ ამარღობისაც და დაცემისაცა, იგი ჩამხუტებელია ტანჯული ქართველთ სისხლისაც და ძვლებისაც. სწორეთ ამ ჩვენის სისხლით და ცრემლით გააოხიერებულს მიწა მამულზედ ითქმის შემდეგი:

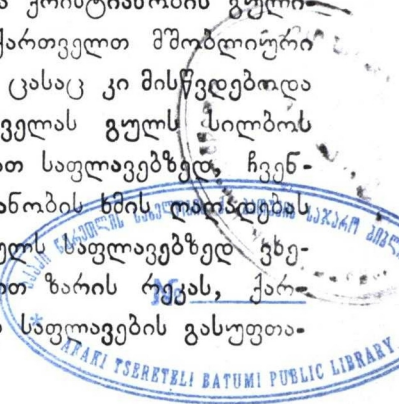
„აქ, დასლა მე ვარ, მის მოწამედ და იქ დასლა ცა, როგორც დასლა საქართველო, როგორც დაესა“.

პირველ დროის ჩვენი მამები დიდათ სასოებდნენ საპა-

1935

ტიმოკეში ქრისტიანობისათვის პერობილნი და ტანჯულნი იმედს და სასოებას არ ჰკარგავდენ და ოსმალთაგან დევნილნი თავიანთ მამა პაპის სიწმინდესაც დიდათ უფროთხილდებოდნენ და ყოველს ძვირფას ნივთს მიწაში ფლავდენ და მარხავდენ, რადგანაც მათ მომავალში ქართველთ აღდგენის იმედიც უტყუარათ სწამდა: იგინი ფიქრობდენ, რომ დრო ცვალებადია, მრისხანე ისლამის ხანა გაივლის, ჩვენი მომავალი თაობა თავის ქეშმარიტს ძალას მოიცავს, საქართველოში, ქართველთ შორის, ქრისტიანობის ხმა კვალად იწყებს გახმაურებას და მაშინ ამ ჩვენგან მიწაში ჩაფლულს სიწმინდესაც მიეცემა მკვდრეთით აღდგენა, სინათლის სხივის მიშუქება. ასე ფიქრობდენ და მიტოვებულ მათ თავიანთის ძვირფასის განძეულობის ბევრი რამ მიაბარეს ჩვენის სამშობლო ქვეყნის შავ მიწას. დასავლეთ საქართველოში თქვენ ვერ ნახავთ სადმე რამე კუთხეს, რომ მის მიდამოებში სადმე რამე ძვირფასი ნივთები არ იქმნეს დაკრძალულნი ამას კაცის ხელი და შრომა უნდა, თორემ ბევრს ალაგას მეტად ძვირფასი ნივთებიც აღმოჩნდება. ამის მაგალითს წარმოადგენს ის გარემოებაც, რომ შავშეთიდან სხვა ქვეყანაში 60 ფუთი ძველი ნივთები წაიღეს, ისეთი ნივთები, რაც სულ მიწაში თხრის დროს იქმნენ პოვნილნი.

მართლაც განვლო დრო ჟამმან, გარემოება შეიცვალა, დასავლეთ საქართველოს ნახევარი ოსმალეთს ჩამოსცილდა და აღმოსავლეთ საქართველოს შეუერთდა და სადაც ადრე, თათრების წინაშე ქართველთ წმიდა გვამები ილახებოდა, სადაც ახრჩობდნენ მათ, თავებს სჭრიდნენ და ქრისტიანობის გული-სთვის სტანჯავდნენ. სადაც მრავალ ქართველთ მშობლიური ქვეყნის გოდება, ცრემლი და სისხლი ცასაც კი მისწვდებოდა და თვინიერ ბარბაროს ოსმალებისა ყველას გულს მიღობს მოჰგვრიდა, დღეს, ასეთ ტანჯულ მამათ საფლავებზედ, ჩვენ და მოულოდნელად ქართველ ქრისტიანობის ხმის აღმოჩენას დასაწყისი მიეცა, დღეს მათს დატანჯულს საფლავებზედ ვხვდავთ ქრისტეს მოძღვრების გახმაურებით ზარის რეკას, ქართველთ დატანჯულთ მამათ მიძინებულ საფლავების გასუფთა-

ვებას, დამდაბლებულ ქეშმარიტ ქრისტიანეთ ღალადების აღდგომას.

ჩვენს წამებულს მამებს ამის სმენა და გაგონება უნდა ჰქონდესთ, რომ ვამცნიოთ მათ ნატვრის აღსრულება და მათის დამარხული მიმართულების მკვდრეთით აღდგენა, ეს რომ ასე იყოს, მაშინ მათი ძვალნიც კი შეინძრევიან სამარეში სიხარულით და სასოებით. ასე და ამ გვარად, სადაც აქამდე, ორი საუკუნის განმავლობაში ქართველთ დაცემის და სისხლის ღვრის მეტი არა იხმოდა რა, იქ დღეს ღალადებს ქრისტიანობის დიდი ხმა, რასაც რასაკვირველია მომავლისათვის უადვილესათ მოჰყვება ევროპის ერთა მსგავსად უდიდესი კულტურული განვითარება, უმაღლესი ცივილიზაცია, რომელსაც ქრისტიანობა დიდს გზასა და პატივის ცემას ანიჭებს და ისლამი კი სრულიად წინააღმდეგ მიდის ასეთის აღორძინებისა. ასე მოეწყო ჩვენი საქმე და აქამდე ყოფილთ ქართველთ მაჰმადიანებსაც, ვისაც ისლამის მეოხებით განადირების და უმეცრების მეტი არაფერი ეფინებოდა, იქ მათ დღეს ეფინებათ დიდი სიხნათლე, დიდი მომავალი, რასაც ხმა მალა აღვიძებს და ამხნევეს ახლად აღორძინებული ნათელი ქრისტიანობის ზარის რეკა.

სწორეთ ჩვენის საუბრის უტყუარს ქეშმარიტებას წარმოადგენს დღევანდელ ბათუმის ქართველ კათოლიკეთ ეკლესიის აღშენების ისტორია; მის მაშენებელთ განძრახვაც პირდაპირ იმ გვარ მიდრეკილების ნატვრას შეადგენდა თურმე, რაც კი ჩვენ ზემოთ მოვიხსენეთ და ის ნატვრა ჩვენს მამა-პაპის საკუთრებათ ვაღვიარეთ. როგორც ძველად, ისევე დღესაც, ჩვენ სამშობლო ქვეყანაში ყოფილან თითო ოროლა ისეთი მამულიწვილები, რომელთაც გულში უღარესად ჰქონდათ მოზღვავებული, რომ ამ დავრდომილს და მიზნედილს ქართველთ კუთხეში რამე სამახსოვრო ნაშთი აღეგოთ, რომ მის მეოხებით დავრდომილს მხარეში ქრისტიანობის და განვითარების რამე დაინერგოს და მის პატივ სადებ სხივებმაც გაიხმაურონო. სწორეთ ასეთი გახლავსთ ჩვენის დროის სამშობლო ქვე-

ყნის შვილი სტეფანე კონსტანტინეს ძე ზუბალაშვილის საქმე, რომელსაც ჩვენის ერის წარმატებისთვის დიდად შესტკივა გული და რომელსაც უაღრესად ენატრება და სწამს თანამემამულეთა წინ სვლა, განვითარება და მომავლისთვის აღორძინება. ამ ოცი წლის წინეთ, აბა ვინ მოიფიქრებდა, რომ ბათუმში, სადაც ოდესმე ქართველთ სისხლი და ცრემლი იღვროდა ქრისტიანობის და ქვეყნის გულისთვის, იქ, მათ საფლავზედ, ჩვენთ მოსისხარ მუსულმანთა წინაშე, ქართველთ ამოდლოლი ტაძარი აღშენდებოდა. ბათუმში, ქართველ მაჰმადიანთ წინაშე ასეთ ქართული ტაძრის გაკეთება ჩვენ ერთობ დიდ საქმეთ მიგვაჩნია და უნდა მოგახსენოთ, რომ ეს ისტორიული შესავალიც მიტომ ვუძღვენით მას.

II

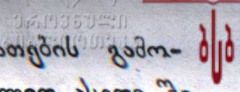
აწინდელის ჩვენის ქველმომქმედის მამულისშვილის სტეფანე კონსტანტინეს ძე ზუბალაშვილის დედას, აწ განსვენებულს (1894 წ. †) ბარბარე თუმანიშვილის ასულს დიდი ნატვრა და წადილი ჰქონია: რომ თუ ვინიცობაა და ჩვენ, ბაქოს ნავთის მრეწველობის საქმე კარგათ წავგივიდა, მაშინ, საქართველოს რომელიმე კუთხეს, ქართველთ კათოლიკეთათვის ეკკლესიას აღვაშენებთო. ასეთს საჭირო კუთხეთ აღრევ ჰქონიათ დასახულ-შენიშნული დასავლეთ საქართველოს კუთხის ქ. ბათუმი, რომელიც ოსმალთაგან 1878 წ. იქმნა შემოერთებული და რომელ ქალაქიც ძველადგანვე ოსმალთა, ანუ თათრის კუთხეთ იყო წოდებულ-ხმობილი, ქართველთ კათოლიკეთ რიცხვი აქ ისე მრავლობდა, ისე მიდიოდა წინ, რაის გამო, მათთვის, აწ თათრის სამფლობელოდ ყოფილის კუთხეში, ეკკლესიის აღშენება ისეთი საქმე იქნებოდა, რომელსაც ვერაფერი დაემჯობინებოდა. ამის აღსრულებას, ანუ აღშენებას აქ პირველათ ითხოვდა ქართველთ კათოლიკეთ რიცხვი და მეორე ის გარემოებაც, რომ მთელს ამ კუთხეში სცხოვრობენ ქართველ მაჰმადიანებიც, რომლის ერთმა ნაწილმა

დღემდე მტკიცეთ შეინახა თავისი დედა ენა და მთელს ბაქო-მის ოლქში ქართულათ ლაპარაკობენ.

უნდა ითქვას, რომ ასეთ ქართველთ განსანათლავათ ქართველთ კათოლიკობაში, აზრი აღრიდგანვე დაიბადა. მის უპირველეს მეთაურ მოღვაწეთ აბატი პეტრე ხარისჭირაშვილი ითვლება და მის შემდეგ თითო-ოროლა სხვა-და-სხვა პირნიც და უკანასკნელ დროს, ჩვენი ქვეყნის შვილი სტეფანე კოსტანტინეს ძე ზუბალაშვილი, რომელმაც მრავალთ მოღვაწეთა ქადილს ქ. ბათუმს განხორციელება დაუწყო და იქ აღაშენა მშვენიერი თლილი ქვის კარგი, დიდი ეკლესია. ეს ეკლესია თვალთა მთელის ბათუმისა და თვალთა მთელ იმ ქართველ მაჰმადიანებისაც კი, რომელნიც ამ ქალაქს ახვევიან გარს. ქართველ მაჰმადიანებიც კი დიდის მიმზიდველობით უმზერიან ამ ტაძარს და ყოველი მათგანი განცვიფრებით კითხულობენ: თუ ეს ვისი ეკლესია არისო, ან ვისგან შენდებოა!?

ერთხელ, როცა ამ ეკლესიის მაშენებელი, სტეფანე ზუბალაშვილი ბათუმს ბძანდებოდა და ამ ეკლესიის შენობას შინჯავდა, იმ დროს, რაღაც შემთხვევით მისუდიყო, აქარის სოფელ კანისთაველი ხოჯა მარაგაიძე და ეკითხა: თუ ამ ეკლესიას ვისი ფულით აკეთებენო? ცნობა მალე გარდაეცა, რომ აქვე ბრძანდება მისი მკეთებელი სტეფანე. ისლამის ფანატიკი ხოჯა უცბათ მივიდა სტეფანე ზუბალაშვილთან და მეტად წრფელი მადლობა გადაუხადა, რომელ მადლობაც ფანატიკის ხოჯისგან საოცრათ იქმნა მიღებული. ასეთი აქვს გარეგანი სახე ამ ვრცელ ტაძარს და იგი თავის გარეგან შეხედულებით დიდათ იზიდავს არა მარტო ქრისტიანთ ყურადღებას, არამედ ქართველთ მაჰმადიანებსაც კი, რომელთა რიცხვი აქეთ ერთობ დიდია და რომელნიც ამ ტაძარს მუდამ დღე გავლა-გამოვლის დროს დიდის სიამოვნებითაც ათვალიერებენ. ისე დღე არ გავა, რომ ჯერეთ ამ დაუმთავრებელს ტაძარში რამდენიმე ქართველთ მაჰმადიანები არ შემოვიდნენ და არ დაუწყონ მზერა დიდის ახტაცებით, ახტაცებულნი შთებიან ნამეტურ

სხვა-და სხვა სურათების ხილვით და მალე სურათების გამო-
 კითხვასაც იწყობენ. მე თვით ვნახე ჩემის თვალთ ასეთი შე-
 მთხვევები: ერთ დღეს, ტაძარში შემოვიდა მოხუცებული ქარ-
 თველ აქარელ მაჰმადიანი, მას თან შემოყვა ახალგაზრდა შვი-
 ლი და მთელის ეკლესიის შინაგან მოწყობილება დიდის მო-
 წიწებით გასინჯეს, ხსენებულის ეკლესიის მღვდელს ყოვე-
 ლის ხატის და სურათის ცნობებს დიდის ცნობის მოყვარეო-
 ბით ჰკითხავდნენ და ყოველ მიგებულს სიტყვას და მცნებასაც
 დიდის პატივისცემით ისმენდნენ. აი ასეთი გახლავთ მნიშვნე-
 ლობა ამ ეკლესიისა და იგი ასე ანათებს და ასხივებს თვით
 ქართველთ მაჰმადიანთ ფანატიკ გონებაშიაც, სანატრელია
 ამიტომ, რომ ამ ეკლესიას მცირედ ეროვნული ხასიათიც
 მიეცეს, ზოგიერთ ალავას ქართულის ასოებით იქმნეს შემკო-
 ბილი.

ასეთი ვრცელი ეკლესიის ვაკეთება ქართველთათვის სა-
 მახსოვროდ დაშთება და თან მის აღმშენებელთა ხსენებასაც
 საპატიო მნიშვნელობა ექმნება საყოველთაოდ. ექმნება მით
 უფრო, რადგანაც ეს ტაძარი საკათედრო ტაძრათ უნდა ჩაი-
 თვალოს და თუ ოდესმე კერძოთ საქართველოს და საზოგა-
 დოთ კავკასიის კათოლიკეთა კავკასიაში კათოლიკეთ ებისკო-
 პოსის დასმა ეღირსათ, მაშინ ეს ტაძარი კათოლიკეთა ეკლეს-
 სიებთ შორის პირველ ადგილს დაიჭერს, უპირატესობა ამას
 დაეთმობა, რადგანაც მის მსგავსი ეკლესია მთელს კავკასიაში
 კი არა და რუსეთშიაც იშვიათია.

ამ იშვიათობას ყველა კარგად გრძნობს, მისი მხილველი
 აღტაცებაში მოდის და სიამოვნებას ეძლევა, რომ ჩვენს დრო-
 ში სჩდებიან ასეთი პირნიც, რომელნიც ასეთ საქმეთა შეწი-
 რულებას არ ერიდებიან. ამისთანა პირებს აქებს ყველა და
 აქებენ თვით სახალხო მელექსეებიც. აი ესეც მაგალითი, რო-
 მელ ლექსითაც, ბ. დ. გაბრუაშვილმა 28 დეკემბერს, 1891
 წ. შეამკო როგორც ხსენებული ტაძარი, ისევე მისი მაშენე-
 ბელნი.

„ვნახე ტაძარი, ღვთაებრივი, ტურფა ქმნილებას
ვით ზეციური, დიდებული, წმინდა კვირგვინი;
ანგელოზთ გუნდთა საკრებულო მშვენიერება
და ამ ქვეყნისა ტანჯულ ერთა მხსნელი მფარველი.

უმანკოების სადიდებლად წმიდათა წმიდა,
აღუმართიათ მშვენიერი ვით თაიგული,
მისი მხატვრობა დიდებული თვალსა იტაცებს.
ისტორიულის სურათებით ტურფად მორთული.

აგერა მარჯვნივ, ჩრდილოეთით სად კარეზია,
წმიდა ნინოსი დიდებულად სდგას ქანდაკება,
და მარცხნივ მხარეს მოციქული კიდევ ანდრია,
ხელთა უპყრია ვით უმანკო თვის ქადაგება.

ბრწყინვალე სახით ორივენი სამოციქულოთ,
ივერთა შვილებს მედიდურათ გარდასცქერიან,
რომ ხალხთა შორის მოიპოვონ ბედნიერება,
თითქოს განგებას სასოებით ევედრებიან.

მე, მაგონებს მას დრო ნეტარსა, ოდეს შავი-ზღვით,
ქართველთ სახსნელად შორის მხრიდამ შემოსცურებინ,
და მადლი ზეცის ტანჯულ ერთა გარდასაცემად,
ქეშმარიტებას ქადაგებით გულში უძღვნიან.

მათის მზერითა კმაყოფილი მსწრაფ აღგზნებული,
ხელი უმაღვე სადიდებლად მოვკიდე კალამს,
ვინც ალაშენა ეს უკვდავი წმიდა ტაძარი,
დიდის დიდებით, მადლის ნიშნათ მიუძღვნით სალამს.

აქ, მას დაუდგამს დიდებული ძეგლი უკვდავი,
მარად და მარად განუხრწნელი საღალადებლად.
დასაბამიდამ ცხოვრებისა ეს არს უკვდავი,
ვით ისტორია ხალხთა შორის გულში ექმნებათ“...

1901 წ. 28 დეკემბერს.

უნდა ითქვას, რომ ქართველთ კათოლიკეთა რიცხვიც იმდენად ქ. თბილისს არ მრავლობს, რამდენათაც ბათუმს. მიზეზი ამისა ის გახლავს, რომ მესხეთის, ჯავახეთის და თვით ოსმალეთის საქართველოს კათოლიკენი ისე არც ერთს შავი ზღვის ნაპირა ქალაქებში ცხოვრობას არ ელტვიან, როგორც ბათუმში. ბათუმი პირველია მათში და აქ ყოველი კათოლიკე სიამოვნებით მიიღტვის. ამ გარემოებას ისიც უფრო აძრვილებს, რადგანაც ბათუმი აქარია გზით მესხეთსა და ჯავახეთთან დაკავშირებულ იქმნა. დღეს, აქ ხსენებულ კუთხის მცხოვრებნი ერთობ ადვილათ მგზავრობენ, სადაც ამ 25 წლის წინეთ ხუთ კაცსაც კი ვერ შეეძლო თავისუფლად გავლა, იქით, დღეს, ფეხთ ბავშიც წავა უშიშრათ. ბათუმში, წინეთ, ქართველ კათოლიკენიც იყვნენ, მათ თავიანთი პატარა ეკკლესიაც ჰქონდათ, სადაც წირვა-ლოცვა სომხურს ენაზედ სრულდებოდა.

რუსეთის იმპერიასთან ბათუმის დაკავშირების შემდეგ, როგორც ვსთქვით ზემოთაც, ბათუმში მეტად გამრავლდა ქართველ კათოლიკობა, ისე რომ მცირე ხნის განმავლობაში, ქართველ კათოლიკეთ რიცხვი რამდენიმე ათას სულამდე ავიდა, აქაური კათოლიკენი, ანუ დროებით აქეთ-იქიდგან მოსულები, ვაჭრობას ანუ ადებ-მიცემობას მიეცნენ. ასეთ კათოლიკეთ რიცხვი თითქმის ქართველ კათოლიკეთ გვარისაგან შესდგებოდა, ენითაც ქართულ მოლაპარაკე იყვნენ და არიან კიდევაც, ყველა იგინი ეკუთვნოდენ ლათინის ტიბიკონის საეკკლესიო წესებს, რადგანაც მაშინ ბათუმში ლათინის წესრიგის ეკკლესია არ იყო, ამიტომ ქართველთ კათოლიკენი სომეხ კათოლიკეთა ეკკლესიაში დაიარებოდნენ, სომხის კათოლიკის რიგის მღვდელს ემორჩილებოდნენ, თუმცა თავიანთი ცდა ლათინის წეს-რიგის მოძღვრის მოპოებისათვის კი არა დროს არ მოსპობიათ.

იგინი დიდად მეცადინეობდნენ, რომ ბათუმში თავიანთ საკუთარი მოძღვარი ჰყოლოდათ და ლოცვაც ცალკე მოეხერხებინათ, გინდ ეს სულ უბრალო სახლშიაც კი ყოფილი-

ყოს. რამდენიმე ხნის შემდეგ ამისთვის სასულიერო მთავრობასაც სთხოვეს ლათინის წეს-რიგის მღვდლის განწესება და საეკლესიო სახლის გაკეთების ნებართვა. დრო გადიოდა და სასულიერო მთავრობა თითქმის უყურადღებოთ სტოვებდა ამათ მუდარებას, ცნობა არ მოდიოდა, საქმეს კურნება არ ეძლეოდა, უკანასკნელ, როგორც იქმნა, ბათუმელ ქართველ კათოლიკეთ ეშველათ და მათ მოძღვრათ გამოუგზავნეს პატრი ანსელმო მღებრიშვილი. ეს მღვდელი 3 წლის განმავლობაში სომეხთ კათოლიკეთ ეკლესიაში სწირავდა. ამ გარემოებამ სომეხებში ცოტა უკმაყოფილება დაბადა, იგინი კმაყოფილნი არ იყვნენ, რომ მათ ეკლესიაში ლათინურს ენაზედ მღვთის მსახურება სრულდებოდა, მღვდელი ამის მეოხებით დიდს ტანჯვას იტანდა. როგორც სომეხ კათოლიკენი იყვნენ უმადურნი და არა მადრიელნი ლათინის წეს-რიგის მრევლისაგან, ესევე ესენი იყვნენ შეწუხებულნი და ნამეტურ ევროპიელნი.

ამიტომ ევროპიელთ მიმართეს თავიანთ კონსულებს და სთხოვეს, რათა მთავრობის წინაშე ეშუამდგომლათ, რომ ბათუმის ლათინის წეს-რიგის კათოლიკებს თავიანთ წეს-რიგის ეკლესიის აღშენების ნება მისცემოდათ. ევროპის კათოლიკ სარწმუნოების კონსულებმა მიმართეს უმაღლეს მთავრობას, ითხოვეს კათოლიკის ლათინის წეს-რიგის ეკლესიის აღშენება და ამათ 1896 წ. ნებართვაც მიიღეს უმაღლეს მთავრობისაგან ეკლესიის აღშენებისთვის, რამდენიმე ხნის შემდეგ, ეკლესიის გეგმაც შეადგინეს და მთავრობას ესეც წარუდგინეს, მთავრობამ გეგმაც დაამტკიცა. 1897 წ. 27 იანვრიდან დაიწყო ფულის კრებაც და ერთ თვეში 1,500 მან. შეკრიბეს, მალე ქალაქსაც სთხოვეს ეკლესიისთვის ადგილი, ქალაქმა დაუთმო 400 საყენი მიწა, ამას გარდა 200 საყენიც ფულით იყიდეს და მის მერე კი გადასწყვიტეს ეკლესიის კეთებაც. ამ საქმისთვის მიმართეს სტეფანე კონსტანტინეს ძე ზუბალაშვილსა და დახმარება სთხოვეს; მან ეს დავალება დიდის პატივისცემით მიიღო და აღუთქვა, რომ ჩემის დაუფიწყარის დედის სულის მოსახსენებლად მე აღგიშენებთ მთლად ეკლესია-

საო და ამისთვის მან 15,000 მან. გადასცა იმ წუთშივე, როცა მლითაც 1897 წ. აპრილის 12 ჩაიყარა ეკკლესიის საძირკველიც.

მის შემდეგ შენდება ეს ვრცელი ტაძარი და ყოველ ამ ტაძრის გარდასახადს დიდის თავაზით იხდის ჩვენგან უკვე კარგათ ცნობილი მამულისშვილი სტეფანე ზუბალოვი. სტეფანე ზუბალოვის ქება და დიდება ჩვენგან მეტი იქნება, მის კატომოყვარეობას და მამულისადმი ჯეროვან პატივისცემას თვით მისი საქმენიც ამტკიცებენ. საკმარისია გაიხსენოს კაცმა ხსენებული ეკკლესიის ნაშთი, თფილისში სახალხო თეატრის შენობა და მასთან სხვა მეტად მრავალი უთვალავი საქმენი და მით დარწმუნდებიან ნათლათ ჩვენგან მოთხრობილს ქეშმარიტებაზედ, ჩვენს დროში იშვიათია ასეთი პირების ჰოვნა და ისიც ჩვენში, ქართველებში, ამიტომ მე ვუწოდებ მას, როგორც მეტად მაღალ თვისების ადამიანს.

როგორც ვსთქვით, ბათუმის ქართველ კათოლიკეთ ეკკლესია არის თვალი მთელის ბათუმისა. იგი ცხოველის მყოფელის მიმხვედრეობით უნდა ასულდგმულვდეს ყოველ ქართველ კათოლიკეთ გვაროვნულს ცნობებს. ეკკლესიის ადგილი არის საკმარისად მშვენიერს ალაგას, თითქმის ბათუმის შუაგულად გახდება ოდესმე, რადგანაც მის დასავლით და სამხრით დიდი ძალი სახლები შენდება. მასთან ერთობ ახლოა რკინის გზის სადგური, ქართველთა და ბერძენთ სკოლები და მასთან სხვა ღირს-შესანიშნავი სახლები და დაწესებულებანიც. ბათუმის აღწერაში ეს ტაძარი დაიქერს უპირატეს ადგილს არა მარტოდ ეკკლესიის ნაშენობით, არამედ ხელოვნურის და მხატვრულის შემკობილებითაც. ეკკლესიას ფართო ადგილი უკავია, გალავანიც საკმარისი დიდი აქვს. ეკკლესია მთლათ ნაშენია ბიტონით და ქუთაისის წითელის და ყვითელის ქვით. საძირკველის ნიადაგი კარგა ძირიდან არს გამაგრებული ცემენტის ნაღმებით, მერე ზემოდამ გადატანილია ეკკლესიის იატაკი, ცემენტითვე, იტაკს თავ-თავის ალაგას აქვს შესანიშნავი ცემენტისავე სვეტები, ანუ ბოძები, რაზედაც მკიდრობთ დამყარებულია მთელი ტაძრის სიმაგრე.

ეკლესია აღგებულია გოტიკურ-რომაული სტილით. ეს კარგი, საკმარისი მაგალითია ჩვენს ქვეყანაში, გოტიკურ-რომაულ სტილით შენებას სრულ იშვიათად მისდევენ, უფროს ბიზანტიის სტილით აკეთებენ. ეკლესიას სივძე აქვს 16 საყენი, სიგანე—11 საყენი, სიმაღლე ძირიდან—21 საყენი, ე. ი. გუმბათამდე, ძირს, მიწიდან იატაკამდე ორი საყენის სიმაღლეზეა აყვანილი კედლები, მასზედ დაიწყება იატაკი. ეკლესიას აქვს მარჯვნივ და მარცხნივ შემდეგი სანათურები: ოთხი სანათური ერთ მხარეს, ოთხი მეორეს, ტრაპეზის გასწვრივ კედლებშია მარჯვნივ და მარცხნივ აქვს კარგი ორი დიდი სანათური. ყველა ეს სანათურები ეკლესიას შინაგან ზომიერის სინათლით მოსვენ. სანათურებს აქვსთ თავიანთ შესაფერი სიგძე-სიგანე. ეკლესიის კარის ბქვს მისავალი აქვს სამკუთხედ, ე. ი, ეკლესიის წინა კედელს მთლად საზღვრავს გარეშო კედლის კუთხებამდის და ამ ასავალს კიბეს სამი კარი აქვს შესავალი, ერთი შუაში და ორი მარჯვნივ და მარცხნივ.

ეკლესიას ქვედა ანუ მიწის ნიადაგის სიმაღლიდან აყვანილს კედლებსაც კი აქვსთ თავის შესაფერი სანათურები, რომელნიც შესაფერად ანათებენ ძირსაც. აქვე მოთავსებულია ელექტრის განათების მანქანები, რომელნიც თავისუფლათ მოძრაობენ, ეს ძირის ნიადაგი თითქოს ამ საელექტრო მანქანათა დასადგმელაა არის მომზადებულიო, თუმცა კეთების დროს ამის ფიქრი არავის ჰქონია. გარეგან ეკლესია ნაშენია თლილის ქვით და ცემენტით. ყოველი კარის და იატაკის ფაიები აყვანილია წითელის ქვით, ასევე აყვანილია გოტიკურ-რომაულ წესით გაკეთებულ გუმბათის სვეტები, ფაიები და გუმბათებისათვის შესამკობელი ადგილები და სიმაღლენი.

საკურთხეველის უკან, ეკლესიის კედელს აქვს ერთი შესავალი, საიდანაც ეკლესიაში მოვა მწირველი მღვდელი. შესავალს აქვს მშვენიერი ცემენტის კიბეები.

ეკლესიის ყველა სანათურებს ირგვლივ ავლია მშვენიერი ჩუქურთმის ხელოსნობის ნაკეთობა, ნაკეთობა შესანიშნავია თავის დროის ოსტატობით. ეკლესიის ქერი გაკეთებუ-

ლია რკინის ბოძებით და დახურულია კარვის მხარის რკინით. ზეიდან დაფენილია კარვის თუთათი. ეკლესიას აქვს სამი გუმბათი, სამივე გოტიკურათ ნაკეთი, ორი ტაძრის აღმოსავლით, მისავალ კარის ცოტა ქვემოთ და მესამე გუმბათი შუა ტაძრის ქერზედ სდგას, რომელიც თავის მოქარგულობით მშვენიერათ ამშვენებს მთელს ეკლესიის გარეგან სახედველობას. ეკლესიის ყოველი კედლის გადასახვევ-გადმოსახვევი შემკობილია მშვენიერის ოსტატურის ნაკეთულებით. უნდა დავუმატოთ, რომ მეტად მშვენიერია ეკლესიის გუმბათები და ნამეტურ შუა გუმბათი, რომლის მეტად კოპწია ქვისა, თუ თუთუის ფაიები მეტად მშვენიერს ოსტატობას წარმოადგენს. ეკლესიას აქვს თავ-თავის ალაგას შესაფერი ფარღალალები (ვაზდუნნიკი), მთელის ეკლესიის გარეგან სახე წარმოადგენს ერთს მეტად დიდს, მშვენიერს გოტიკურს ჩუქურთმიანს ფერადის ქვით შემკობილს სანახაობას.

ყოველი კედელი, ყოველი კუთხე, როგორც შეწეული, ისევე გარე გაწეული, პატარა თაღები და სხვა ასეთ უსაჭიროეს კედელთ ნაწილები თავთავის შესაფერის ზომის თაღებით და სიღრმით არიან გადამბულნი, ერთი ნაწილის სიგძე, სიგანე, სიღრმე და სისქე მეორე ნაწილის გარეგან სახეს არაფრით ღალატობს და ეშვსაბამება. მოკლეთ უნდა ითქვას, რომ ეკლესიას დიდი ხუროთ-მოდღვრება ეტყობა, აქ, როგორც კანონიერი ზომა არის დაცული სიგძე-სიგანის მხრით, ისევე დაცულია ყოველავე სხვა კედლის ნაშთები, ნაწილები და სხვანი. მცოდნე კაცებმა სთქვეს, რომ ამ ტაძრის ყოველივე ისე კარგათ არის შესრულებული რაისა გამო იშეიათია, რომ სადმე ასეთის ოსტატობით რამე გაკეთდესო. ამ შენობას დიდი გულსმოდგინება ატყვიაო. აქ შეერთებულს შრომასთან წრფელი ნატვრა და ხატვის სიყვარულიც უნდა ყოფილიყოს განღვიძებული. ყოველი განაკეთებელი როგორც კედელი, ისევე იატაკი, ყავრული და გუმბათები გაკეთებულია მეტად მაგრა, მკვიდრად, ისე რომ იგი ასე იქნება საუკუნეთა ვნმავლობაში და მას ვერ დაანგრევენ ვერც ქარი,

წვიმა, ზღვის ქარიშხალი, სეტყვა და დროთა მიმდინარეობის მცხოვრებით მტრული მახვილი.

ტაძარს წინა კარის, ანუ დასავლეთის შესავალის ზემოთ, მარჯვნივ და მარცხნივ ორს ალაგას საკმარისად წმინდა ქვის დოლობებში წითელ ქვაზედ გამოქანდაკებულია მთელის ტანით წმიდა ნინო და ანდრია მოციქული. ორივე შესანიშნავის ხანახავობის არს და კაი ოსტატობითაც ნაკეთი, ქვის სურათის გარეგან სახე და მის ხელოსნობის ოსტატობა მკაცრათ ემსგავსება პერგამენტულ ქალღმერთს და ან ძველად ეკლესიის კედლებზედ ფერადის წამლებით ტახატულს სურათებს. ეს ორი სურათი მოასწავებს შემდეგს: ანდრია მოციქულს პირველად შეხვდა საქართველოში შემოსვლა და ქრისტეს სარწმუნოების ქადაგება. ამიტომ, ქართველთა წინაშე, მოციქულების შორის უპირატესი მნიშვნელობა ამას უნდა დაეთმოს, რადგანაც მოციქულთა რჩევით ანდრია მოციქულმა პირველად შემოსდგა ფეხი საქართველოში და ქრისტეს სწავლა იქადაგა.

წმიდა ნინო, ნიშნავს ვითარცა საქართველოს პირველ განმანათლებელი, ანუ ქრისტიანობის სწავლის შემომტანი და გამავრცელებელი ქართველთ შორის. ყოველს სურათს აქვს თავის შესაფერი ქართული წარწერა ევროპაში ამოჭრილი, ხოლო ეს ქართული წარწერანი პირველ გაკეთების დროს კი გაკრულ იქმნა სურათების წინაშე და მცირე ხნის შემდეგ კი რაღაც მიზეზების გამო აღებულ და შენახული. როგორც ეს ქვაზედ ამოჭრილი სურათები, ისევე მეტად საყურადღებოა ტაძრის გარეგან კედლების წითელ ქვებზედ ოსტატურათ ამოჭრილ ჩუქურთმიან ქვები, რქები, ერკემალნი, წოწოლა ფაითა, სვეტები და მათ ოსტატურად გათლა-მოწყობა და კედლებზედ დამაგრება.

ეკლესიის კარის შესავალთან, ორს მხარეს, აქვს მარმარილოს ქვები, რომლებზედაც მოიპოვება ქართული და ფრანგული წარწერა, წარწერა მოწმობს ამ ეკლესიის აღმშენებელთ ცნობას, აი ესეც ქართული და ფრანგული წარწერა:

„ტაძარი ესე ყოფილად წმიდა ღვთის-მშობლისა მარიამისა, თვისის ზღუდითურთ, აღვაგე მე სტეფანე კონსტანტინეს ძე ზუბალაშვილმა, საცხოვნებლად სულის ჩემისა, მშობელთა და ღათა ჩემთასა“.

„Cette église sous le vocable de la Nativité de la Sainte Vierge, avec clôture, a été érigée par Etienne Constantinovitch Zoubaleff pour le salut de son âme, pour le repos de l'âme de ses parents et pour le salut des âmes de ses frères et soeurs.“

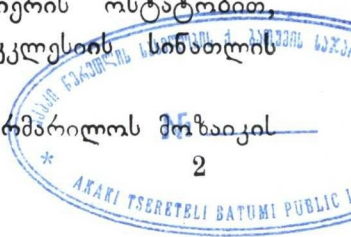
18 ^{IV}/₁₂ 98 ——— 19 ^{VI}/₃₀ 02

ქართული წარწერა მშვენიერის შავის ასოებით არს ამოქრილი. ამავე ტაძარს აქვს ორი შესაფერი ზარები, რომლებზედაც მოიბოვება შემდეგი წარწერანი:— „ზარები ესე შევსწირე მე სტეფანე კონსტანტინეს ძე ზუბალაშვილმა, ჩემ-მიერ აღგებულს ბათუმის ქართულს რამის კათალიკეთა ეპკლეზიას“.

შინაგან სახე და მოწყობილება ეკკლესიისა ბევრად აღემატება გარეგან ეკკლესიის სინაზეს და მშვენებას, გარეგან ეკკლესია უფრო პატარა სჩანს და შიგ კი გარეგანზედ უფრო მეტი არს, ვრცელი, კიბეების ეკკლესია თავის შინაგან სიერცით გარეგან სახეს არ ეთანხმებაო. მთელი ტაძრის შინაგან სიგძე-სივანე, სიმაღლე და იატაკ-ქერი მოწყობილია სუფთად და კარგად. ტაძრის ყოველ მხარეს ანუ მარჯვნივ და მარცხნივ ატანილია ოთხ-ოთხი კარგი სვეტები, რაზედაც განისვენებს მთელი ეკკლესიის ზედა სამყარო, ე. ი. მთელი ტაძარი. სვეტებს აქეთ იქილამ აქვს თავის შემამკობელი პატარა სვეტები, ანუ ფაიები, კარნიზები, ყოველი ასეთი თუ იმათი პატარა ნიშნებიც კი ნაკეთ. ნაგებია მშვენიერის ოსტატობით, სვეტები ისეა დაყენებული, რომ იგი ეკკლესიის სინათლის მისხივებას სულ არ ეწინააღმდეგება.

ტაძარი დაფენილია მშვენიერის მარმარილოს მოზაიკის

I 42942

ქვით, ასე რომ მთელი იატაკი ერთს გაერთიანებულს ხელოსნობას წარმოადგენს, მშვენიერი სახილველია. იატაკზე ეკკლესიის კედლები ერთი საუენის სინაღუმდის ატანილია თეთრის და შავის მარმარილოს ქვებით. მარმარილოს ქვები მთელს ეკკლესიას აკრავს ირგვლივ, წინიდან იგი ნაკეთებია მეჭად სუფთად და მშვენიერად რაც კაცის თვალს თვისკენ იზიდავს თვისის სანახაობით. მაზედ მუშაობდენ ევროპიელთ ხელოვან ხელოსნები, რომლებშიაც რამდენიმე ქართველი ხელოსნებიც ვნახეთ, რამაც გაგვაკვირვა. ეკკლესიას აქვს თავის შესაფერი მოწყობილობა ხალხის დასადგომად. მარცხენა მხარეს, მეოთხე სვეტის წინ გაკეთებულია მარმარილოს ქვით მშვენიერი სამქადაგებლო კათედრა. სამქადაგებლო კათედრა და მისი მარმარილოს კიბე, ანუ მქადაგებლის აღსაველი დიდს ყურადღებას იზიდავს თვისკენ.

ეკკლესიას აქვს თავის შესაფერი ტრაპეზი (საკურთხეველი) საკურთხეველს წინიდან აქვს გაკეთებული მშვენიერი მარმარილოს ქვის სურათების აივანები, რომლის წინაც მაზიარებლები მივლენ და დაიჩოქვენ. ტრაპეზს რთავს მღვდლის სამწირველოს მშვენიერი მარმარილოს ქვის ანალოგია, ზემოდამ გადაკეთებული აქვს იორდანეს მსგავსად მშვენიერი ზედსადგომი, სამშვენი. ირგვლივ ანუ ოთხ-კუთხედ საკურთხეველი წარმოადგენს მშვენიერ საეკკლესიო ნივთებით შემკობილობას. საკურთხეველის გვერდებზედ მარჯვნივ და მარცხენივ არს მშვენიერი ოთახები, სადაც შეიმოსებიან მღვდელნი და სადაც ინახება საეკკლესიო და სამღვდელო ყოველი ნივთიერებანი და შესამოსელნი.

ეკკლესიის კარის შესავლის ზემოთ არის გაკეთებული მშვენიერი თლილის ქვის აივანი, შესაფერის სივრცის, სადაც დადგმულ არს საეკკლესიო ორგანო. აქვე მოთავსებულ არს მგალობელთა გუნდის ალაგი და მასთან მრევლიც დიდი რიცხვი დაეტევა, რადგანაც აივანი საკმარისად დიდი არის. იგი ეკკლესიაში კარგათ სჩანს, აღსასვლელი კიბეც კარგათ არის ნაშენი და მაღლა აყვანილი. ამ აივანს ქვეშ, ორს სვეტზედ:

როს მარმალილოს ქვეშე ამოჭრილია აიაზმის წყლის ნივთი. მთელი ეკლესიის შინაგან კედლებზე განყოფილება ერთი მეორეს კანონიერის სახით და გადაკავშირებით მისდევს.

მთელი ტაძარი, იატაკიდან გუმბათის სიმაღლემდე დახატულია ფერადის წამლიანის კოხტა ხელოვნურის ოსტატურის ხელოვნებით. მხატვრობა არს მრავალ ფეროვან წამლებთაგან შემდგარი, ყოველ წამლის სიფერადეს და ხმარების ზომასაც დროის შესაფერი ოსტატის სამხატვრო ოსტატობა, ანუ ხელოვნება ეტყობა. ეკლესიის კედლებზედ ირგვლივ ანუ მთელს ტაძარში დახატულია ძველის და ახალ აღთქმის მოძღვრების სურათები, გუმბათის ქვეშ დახატულია ოთხი მახარებელი, რასაკვირვლია ისტორიკოსის ცნობილის სახით და მხატვრობის მოყვანილობით.

ეკლესიის სანათურების ზედაპ, ირგვლივ ჩუქურთმიანი ამოჭრილის ხელოვნებით დახატულია მოციქულნი.

საკურთხევლის ზემოდაჲ ქერცს შუაზე დახატულია წმინდის მშობლის დაგვირგვინება.

მარჯვნივ და მარცხნივ საკურთხევლის ზემოთ, კედლებზე დახატულია წმინდა პეტრე და ამის შემდეგ წმინდა რომის პაპნი: ლინო, კლევტო და კლემენტო. უნდა მოგახსენოთ, რომ აქ პეტრე მოციქული მოხსენიებულია როგორც რომის პაპი. რომის ეკლესიის უმთავრეს პაპათ ეს ოთხი პირი ითვლება: პეტრე, ლინო, კლევტო და კლემენტო. ტრაპეზის ზემო მხარეს დახატულია მშვენიერი გუმბათი ლურჯის ცის ფერით შემკობილი და ბრწყინვალეს ვარსკვლავებით მოქარგულ-მოქედლი.

ყველაზედ უფრო საყურადღებოა ეკლესიაში შინაგან კედლებზედ ჩუქურთმიანის მოქარგულობით მაცხოვრის ცხოვრებიდან: ტანჯვა, წამება, ჯარდამოხსნა და სხვა ამ გვარნი. რაც კი იესოს ცხოვრებას „სახარების“ მოთხრობითაც ეთანხმება. სადაც კი კედლებზე სურათები არ არის დახატული, იქ დახატულია ოქროს ვარაყიანის და ფერადის წამლებით სხვა და სხვა არსებები და სხვა და სხვა შესამკობელნი. ეკლეს-

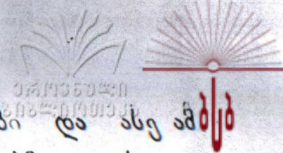
სიას მეტად კარგად ამშვენებს მაცხოვრის ცხოვრებიდან გაქცეული ხატები, რომელთა ოსტატობა მხილველთა თვალს სწრაფათ იზიდავს თვისკენ. ეს ხატები ამოკრილია პატარა მარმარილოს ქვებზედ და დახატულია ფერადის წამლებით, თავ-თავის შესაფერის თვისებით ისე, როგორც რიგია და რასაც მხატვრობის ხელოვნებაც მოითხოვს, ამ სურათების გარდა ეკკლესიას სხვა სურათებიც აქვს, რომელნიც კარგათ რთავენ ეკკლესიის მხედველობას. სხვა რამ ნახატები და ამგვარნიც თავის შესაფერად აქვს. ყველა ეს მხატვრობა დიდის სახედველობით რთავს შინაგან სახეს ეკკლესიისას.

ეკკლესიას აქვს ოთხი დიდრონი, მშვენიერი ბრონზის და ბროლის მინებით შემკობილი ჭაღები. ამას გარდა ეკკლესიას ამშვენებს ოცი მშვენიერი კედლის სამ ტოტიანი შანდლები. ყველა ესენი რასაკვირელია ელექტრონის სინათლით იქნება განათებული. ეკკლესიაში წმინდა სანთელი ხმარებული იქნება მხოლოდ საკურთხეველში, მღვდლის წინაშე, ტრაპეზზე. სხვაგან კი ამ გვარი არა იქნება რა. თვით ელექტრონის სინათლით ირგვლივ არს შემოვლებული როგორც ეკკლესიის შინაგან სივრცე, ისევე გარეგან და სხვა. ეკკლესიის კარის შესავალში, ქართულს ენაზე შემდეგი წარწერა აქვს: „მოგუდით თაყვანის ვსცეთ და უკაფხბდეთ უფაფსა“. შემდგომ ამის დაწერილია ლათინური ეს წარწერა: „Orantibus in loco isto, dimitte peccata populi tui, Deus“ ე. ი. „შეუხდე, ღმერთო, ცოდვანი ერსა შენსა, რომელნიც მოგუენ სსაფცაფსა ადგიფსა ამასა“.

ეკკლესიის გალავნის კარის წინაშე მოზაიკით დაწერილია შემდეგი რიცხვი.

18 $\frac{II}{12}$ 98 ——— 19 $\frac{VI}{21}$ 02

ე. ი. 1898 წ. შენება დაუწყევით და 1902 წ. დაუმთავრებიათ. მშვენიერს ეკკლესიას აქვს თავის შესაფერი ეზო და კარგი გალავანიც, გალავანში გაკეთებულია ძირიდან მშვენიერის ქვიზა და ცემენტით, მის შემდეგ მოაჯირიდან ატანი-

ლებია მშვენიერი ქვის კარგი მოაჯირის ფაიები და ასე ამჟამად გვარად ერთი ფაია მეორეზეა გადატანილ-გადაბმული. ხოლო რაც შეეხება ფაიების შუა გაკეთებულია რკინის მოაჯირები, რაის მეოხებითაც ერთი მოაჯირისა გადაბმულია მეორე მოაჯირზედ და ასე და ამგვარად გადატანილია ერთი მეორეზედ და მით არის შემდგარი მთელი ეკკლესიის ირგვლივ მაგარი გალავანი.

ეკლესიის ყოველს შინაგან ღირსებას ცხადლივ ამკობს და ამშვენებს შემდეგი ლათინური წარწერა: „Cibavrt nos Domunus ex adipe frimenti: et de petra, melle saturavrt nos“.

ამის ქართული სახარების თარგმანი: „გვაჭამა სიძახისიკან იფქლისა და კლდისა თაფლისა განგვადლო ჩვენ უფალმან“. აი ეს გახლავთ აღწერა ყოველივე ნაშთის, მხატვრობის და ან სხვა რამ საყურადღებო მხარეების ხსენებულის ტაძრისა. ჩვენ აქ დაწვრილებით ვერ აღწერთ ყოველივე ნაკეთობისა, მისი აღწერა ასე არც არის საჭირო. ჩვენ ეს ავსუსხეთ ისე, როგორც ტაძრის აღწერის წესი მოითხოვდა, ცხადი საქმეა რომ რაც ეს ტაძარი დღეს არის ის ხვალ და ზეგ ათჯერ და ოცჯერ მეტი იქნება. იგი დაწინაურდება როგორც შინაგან, ისევე გარეგან, ამას ფიქრი არ უნდა, რადგანაც ბათუმის მცხოვრებთ შორის რამდენათაც ქართველ კათოლიკეები არიან, მათზე მეტათ ირიცხებიან უცხოელები, მაგალითად ფრანკუზები და სხვანი და მათთან ერთად პოლონელებიც.

მხოლოდ ამ ტაძრის მეოხებით უხდებათ ურთი ერთ დაკავშირება, აქ იკრიბავს თავს ევროპის კათოლიკე სარწმუნოებას მალიარებელთ ერთა რიცხვი, რომელნიც კი ბათუმს მოდიან ევროპიის გემებით. ესენი რა მივლენ და ნახვენ ხოლმე ბათუმის ასეთს ძვირფას ტაძარს, მას კარგათ ათვალთიერებენ, შინჯავენ ყოველ სანახაობას, ინუსხავენ თავიანთ მოგზაურობაში და მერე ევროპიულს ენებზედაც გარდასცემენ ამ ტაძრის არსებობის ამბებს და იმასაც, თუ იგა ვისგან არს აღშენებული, რომელ ტომას კათოლიკეთათვის და ან იგი დღეს ვის სიკუთრებას შეადგენს, ვინ და რა ტომის ენის სამფ-

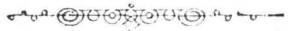

ლობლოთ ითვლება ეს ტაძარი, სად არის ამ უცნის სკანდინავიური ტრაპეზი, საიდგან ისმის ამ ერთ მრევლის წინაშე ცხოველი ქადაგება, მშვენიერის და მეტათ ხელოვანის სამქადაგებლო კათედრიდამ. თუმცა ეს ასეა და ამდენი სამაგალითო მხარეები აქვს ამ ეკლესიის მფლობელობის გარემოებას.

დასასრულ უნდა ვსთქვათ, რომ ამ ძვირფას ტაძრის აღშენებაზე დახარჯულია თითქმის ჩვენის მამულის შვილის სტეფანე კონსტანტინეს ძე ზუბალაშვილის საფასი, ეს პირია ამ ტაძრის დამაარსებელი, მან ჩაუდგა მას სამოქმედო ძალა და პირობები, ამით მარად მოსაგონარნი არიან იგინი და მოსაგონარია ის მანდილოსანი მათი მშობელიც, რომლის ხსენებასაც ეძღვნის ეს ტაძარი. როგორც ვსთქვი, რამდენათაც სტეფანე კონსტანტინეს ძე ზუბალაშვილია პატივ საცემი, იმდენისავე თანაგრძობისა არის მამა ანსელმო მღებრიშვილი. ამ მოძღვრის შესახებ ჩვენ აქ არას ვიტყვი, რადგანაც მას ამის სურვილი არა აქვს, მოვიყვანთ მხოლოდ იმას, რომ მთელი ამ ტაძრის შრომის და ვაი ვაგლახის გაძლოლა მარტოთ მას ეკუთვნის. იგია მისი წინამძღვარი და ჩვენგან მისი შრომის ანუხსვა არ არის საჭირო. ვინც ამ ნაშთს ნახავს და ის მამა ანსელმოს შრომასაც გაიხსენებს, მაშინ ცხადათ დარწმუნდება მასზედ რომ ასეთი შრომის ატანა და გაძლოლა ერთი კაცისთვის მეტად ძნელი უნდა იყვეს, მაგრამ იქ სიძნელე ეცემა და ვარდება, სადაც კაცის ენერგიულს ცდას და მხნეობას თავისებური მიმოსვლა აქვს და საქმის სიყვარული, მამა ანსელმო არის შრომის მოყვარეობა. ცდა, ყველა საქმეში ოსტატური გარჯა, მასთან უხვად დაჯილდოვებულნი მამულის სიყვარულით, პატივის ცემა ქართველობის, ქართულის ეკლესიის, ენის და ყველა ესენი კი რასაკვირველია ცხადი და უმთავრესი ძალა არის ხსენებულის ძნელის საქმის შესრულებისა. ამიტომ მამა ანსელმოს სადღებელ სიტყვად და სარკედ კმარმა ჩვენს თვალთ წინ სახილველად ვფიქრობთ მისივე შრომის ნაყოფი.

დასასრულ ღვენგან მარად ხსენება უნდა იქნეს, რომ
 გორც სტეფანეს მშობელი, ისევე მის ძმებს იაკობს, პეტრეს
 და სხვათაც, რათა მათის შეერთებულის ცდითა და შრომით,
 ბათუმის კათოლიკობას ეს ძვირფასი ტაძარიც აღუშენდათ.
 კურთხევა ამის დანიშნული გახლავსთ 5 მაისს, 3903 წ., რაის
 გულისთვისაც თვით სტეფანე ზუბალაშვილმა სარატოვიდამ კა-
 თოლიკეთა ეპისკოპოსიც მოიწვია და რომელმაც უნდა აკურ-
 თხოს ეს ტაძარი. დავსქენთ, რომ საქართველოში კათოლი-
 კეთ ეპისკოპოსნი 1743 წლის შემდეგიდამ დღემდე არავინ
 მოსულა. ამდენი ხნის განმავლობაში, ეს თითქმის პირველი
 მაგალითია. პირველად გაიხლებათ ეს მღდელ-მთავარი.

ეს წერილი ამ ეკლესიის დამთავრებამდე დაწერილი.

